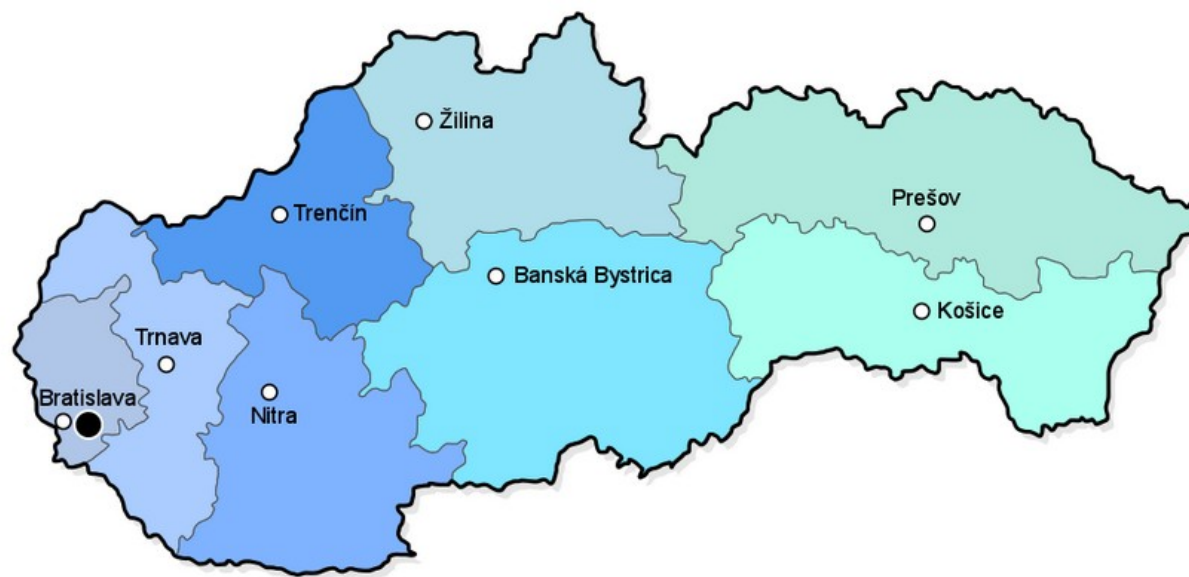

Štátna školská inšpekcia

Evalvácia a hospitačná činnosť v materskej škole

© PaedDr. Soňa Hanesová

Štátna školská inšpekcia,
ŠIC Banská Bystrica

Pedagogická evalvácia

Je disciplína pedagogiky, ktorá sa zaoberá hodnotením všetkých javov súvisiacich s edukáciou.

Hodnotenie výsledkov školy pozostáva z:

- ☐ evalvácie vzdelávacích potrieb
- ☐ evalvácie vzdelávacieho programu
- ☐ evalvácie edukačného prostredia
- ☐ evalvácie procesu vyučovania a učenia
- ☐ evalvácie vzdelávacích výsledkov na úrovni školy, ale aj na úrovni štandardov definovaných v ŠVP
- ☐ evalvácie činnosti a produktivity školy.

Externá a interná evalvácia

Evalvácia škôl môže byť **externá** (realizovaná Štátnou školskou inšpekciou, zriaďovateľom školy, rodičmi, výskumnými agentúrami na porovnávanie škôl, na základe národných a medzinárodných porovnávacích testov a pod.) a **interná**, pri ktorej škola hodnotí sama seba – na základe vlastných kritérií hodnotenia školy hodnotí tvorbu školských vzdelávacích programov, ich overovanie a realizáciu.

Externá a interná evalvácia

Externá a interná evalvácia sa navzájom nevylučujú, nie sú protichodné. Predstavujú dve stránky hodnotenia, ktoré majú rozdielny účel. Kým externá evalvácia máva často charakter kontroly, interná evalvácia má za cieľ pozrieť sa na prácu vlastnými očami a uvedomiť si jej pozitíva aj negatíva.

Vo výstupoch externej evalvácie bývajú všeobecné hodnotiace súdy zamerané najmä na výstupy a výkony ľudí. V internej evalvácii zaujímajú hodnotiteľov aj procesy a hodnotiace správy zameriavajú na budúcnosť, pretože ich zaujíma, ako odstrániť nedostatky a hľadať nové riešenia.

Keď sa interná evalvácia stane systematickou, prechádza do **autoevalvácie** a už sa nevzťahuje len k jednotlivým subjektom a oblastiam školy, ale je chápaná ako mechanizmus právomoci školy zlepšovať kvalitu zvnútra.

Autoevalvácia

Autoevalvácia je zámerný, plánovaný, vnútorne oceňovaný a osobnostne zvýraznený proces hodnotenia rôznych javov a procesov vo vzťahu k tomu, čo hodnotiteľ pokladá za ich indikátory kvality. Poskytuje materskej škole informáciu o tom, či sa jej darí sledovať naplánovanú koncepciu a víziu, či materská škola plní naplánované ciele a do akej miery, v ktorých oblastiach je potrebné úroveň materskej školy zachovať a v ktorých je potrebné zlepšenie, či sú opatrenia na zlepšenie účinné, k akým novým cieľom materská škola smeruje.

Zamestnanci školy majú na základe autoevalvácie predstavu o tom, ako je školské kurikulum uplatňované vo výchovno-vzdelávacom procese, ako tento proces prebieha a aké sú jeho efekty. Je motiváciou pre ďalší rozvoj školy a zlepšovanie všetkých procesov súvisiacich s edukáciou detí.

Meranie kvality materskej školy

Kvalitu materskej školy možno merať najmä cez riadenie školy, školský vzdelávací program, edukačný proces a vlastné učenie sa detí.

Výsledkom merania by mala byť:

- ☐ **spokojnosť** detí, učiteliek, rodičov, rady školy, zriaďovateľa, budúcich odberateľov, školskej inšpekcie...
- ☐ **hodnotnosť** školského vzdelávacieho programu a edukačného procesu konkrétnej materskej školy, ktorý je v súlade s cieľmi ŠVP a plne rozvíja osobnosť dieťaťa
- ☐ **užitočnosť** ŠkVP a edukačného procesu materskej školy, ktorý je zmysluplný, využiteľný pre ďalšie vzdelávanie detí v základnej škole
- ☐ **dokonalosť** ŠkVP a edukačného procesu materskej školy, ktorý je primeraný možnostiam detí a rešpektuje ich vývinové osobitosti, špecifiká a berie do úvahy ich sociálne podmienky.

Dobrá materská škola

by mala mať podľa Babiakovej tieto znaky:

- ☐ Učitelia, nepedagogickí zamestnanci, deti aj rodičia do nej chodia radi.
- ☐ Navzájom spolupracujú.
- ☐ Aktívne sa zapájajú do školských aj mimoškolských aktivít.
- ☐ Efektívne komunikujú.
- ☐ Akceptujú a dodržujú jednotné, dohodnuté pravidlá.
- ☐ Záleží im na vedomostiach a zručnostiach detí.
- ☐ Kritériá hodnotenia detí aj učiteliek sú všetkým známe a jasné.
- ☐ Organizácia materskej školy je prehľadná a premyslená.
- ☐ Učiteľky sú slobodné a autonómne vo svojej pedagogickej pôsobnosti.
- ☐ Kvalitný školský vzdelávací program a edukačný proces v dobrej materskej škole je najvyššou hodnotou.

Odporúčané oblasti autoevalvácie MŠ

- ☐ školský vzdelávací program
- ☐ pedagogické, psychologické a hygienické podmienky edukácie
- ☐ realizácia edukačného procesu
- ☐ spolupráca s rodinou a inými subjektmi
- ☐ vzájomné vzťahy v materskej škole
- ☐ riadenie materskej školy
- ☐ výsledky edukačného procesu
- ☐ výsledky práce materskej školy.

Evalvácia ŠkVP materskej školy

- ☐ hodnotí sa jeho súlad so ŠVP;
- ☐ špecifickosť vo vzťahu k požiadavkám rodičov a potrebám detí;
- ☐ variabilnosť vo vzťahu k deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami; jeho súladnosť so špecifikami regiónu;
- ☐ originalnosť vo vzťahu k inovačným edukačným stratégiám;
- ☐ rôznorodosť vo vzťahu k rôznym vekovým skupinám detí (integrované edukačné projekty, krúžky, exkurzie atď.);
- ☐ vymedzenie edukačných cieľov, obsahu a rozsahu edukácie v jednotlivých oblastiach a témach vzdelávania;
- ☐ či sú v ŠkVP definované edukačné stratégie a metódy v súlade s edukačnými cieľmi.

Evalvácia podmienok edukácie

- ☐ kvalifikovanosť učiteliek;
- ☐ materiálne a technické vybavenie materskej školy;
- ☐ informačno-komunikačné technológie a didaktické pomôcky;
- ☐ učebné a pracovné prostredie, priestory na hru, zaistenie bezpečnosti pri hre a pri práci, ochrana zdravia;
- ☐ klíma materskej školy;
- ☐ využívanie ekonomických zdrojov a ich rozvoj prostredníctvom projektov a grantov.

Evalvácia edukačného procesu

- ❑ príprava a realizácia edukácie, sledovanie cieľových kompetencií detí v súlade so ŠkVP a vyváženosť štruktúry edukačných aktivít,
- ❑ výber edukačných metód a foriem práce, efektívne využívanie didaktických prostriedkov, hlavne využívanie sociálnych foriem učenia (kooperatívne a projektové učenie), používanie inovačných stratégií edukácie (obsahová a tematická integrácia, zážitkové učenie, autentické učenie, diskusné kruhy...),
- ❑ individuálny prístup k deťom, využívanie spätnej väzby a rozvoj sebahodnotenia detí. Pri **výsledkoch edukačného procesu** porovnávame výsledky so stanovenými cieľmi vzdelávania.

Realizácia autoevalvácie – reálny stav

- ❑ Systematickú a plánovanú **autoevalváciu** podľa vopred vypracovaných kritérií a vytýčených cieľov, ktorá bola zameraná na zisťovanie silných a slabých stránok školy, využívanie inovačných metód, prostriedkov a foriem práce, hodnotenie plnenia ŠkVP, vlastných cieľov a zamerania realizovali podľa výsledkov inšpekčnej činnosti MŠ v školskom roku 2019/2020 **ojedinele**.
- ❑ Na objektívne zisťovanie kvality školy použili rôzne nástroje autoevalvácie, najmä dotazník, anketu, diskusiu, pozorovanie, hodnotenie obsahovej analýzy dokumentácie školy, analýzu produktov detských činností, výsledkov výchovy a vzdelávania (hospitácie), podmienok, kvality riadenia, čo malo pozitívny vplyv na zlepšenie kvality školy. Vykonávanie autoevalvácie bolo výrazne pozitívnym prvkom riadenia MŠ.

Odporúčania k realizácii autoevalvácie v MŠ

- ❑ Príprava (vzdelávanie) tímu ľudí, ktorí sa budú podieľať na vypracovaní plánu a stratégie autoevalvácie.
- ❑ Stanovenie vlastných cieľov, úloh, oblastí sebahodnotenia, vymedzenie kritérií, indikátorov, metód a nástrojov hodnotenia, časového plánu, materiálno-technických prostriedkov a finančného zabezpečenia a pod.
- ❑ Spracovanie zistení, získaných poznatkov počas realizácie autoevalvácie. Na ich základe prijať opatrenia, urobiť korekciu a pripraviť návrhy na zmenu, čo následne vyústi do stanovenia nových cieľov autoevalvácie.

Sebahodnotenie učiteliek MŠ

K sebahodnoteniu môžu byť učiteľky vedené napr. v rámci ***motivačno-hodnotiacich rozhovorov***, ktorým predchádza hospitácia, spätná väzba od kolegyň, ale i rodičov a detí. Rozhovory by mali byť pravidelné a systematické, jasné a prehľadné, smerujúce do budúcnosti a prinášajúce riešenia a nové postupy.

Odporúčanými nástrojmi sebahodnotenia učiteliek sú:

- ☐ pedagogické denníky, ***záznamy z hospitácií*** a hárky z pedagogického pozorovania,
- ☐ **portfólio** učiteľky,
- ☐ **autoevalvačný záznam** učiteľky alebo riaditeľky,
- ☐ **dotazníky** spätnej väzby atď.

Hospitačná činnosť v MŠ - zistenia školskej inšpekcie

Výsledky inšpekčných zistení počas uplynulých troch školských rokov v Banskobystrickom kraji poukázali na nižšiu kvalitu riadenia v materskej škole ovplyvnenú nižšou úrovňou vnútorného systému kontroly a hodnotenia.

MŠ disponovali vypracovaním ročného plánu kontrolnej činnosti, súčasťou ktorého bol aj **plán hospitačnej činnosti s konkrétnymi cieľmi a úlohami**, sledovanými oblasťami, metódami a formami kontroly, ale len so sporadicky rozpracovanými kritériami hodnotenia.

Hospitačná činnosť v MŠ - zistenia školskej inšpekcie

V **hospitačných záznamoch** bol zaznamenaný priebeh VVČ vzhľadom k stanoveným cieľom, menej výrazne v nich bola zaznamenaná spätná väzba a opatrenia, ktoré neboli jednoznačne formulované, zväčša neboli ani následne kontrolované, dôsledkom čoho sa znižovala účinnosť hospitačnej činnosti i kvalita predprimárneho vzdelávania.

Vo väčšine škôl boli **hospitačné záznamy** popisné, bez analyzovania a hodnotenia činnosti učiteľky a učenia sa detí. V záveroch konštatované odporúčania boli formálne, následne sa nekontrolovali, čím hospitačná činnosť nepodporovala rozvíjanie kľúčových kompetencií detí, najmä sociálnych (plánovať, organizovať a hodnotiť činnosť), kognitívnych (odôvodňovať svoje názory, schopnosť tvorivo a kriticky riešiť problémy) a učebných (pozorovať, skúmať a experimentovať; hodnotiť vlastný výkon).

Zameranie pohospitačných rozhovorov

Z vyjadrení riaditeľiek MŠ vyplynulo, že sa v rámci pohospitačných rozhovorov zameriavali najmä:

- ☐ Na hodnotenie edukačnej činnosti učiteliek, ale nie systematicky. Väčšinou nehodnotili, ale opisovali profesijný výkon, pozorované pedagogické javy a činnosti, ojedinele vo vzťahu k stanoveným cieľom a nie vždy s využitím kritérií hodnotenia (ukazovatele, indikátory kvality).
- ☐ Diagnostikovali vzdelávacie potreby učiteliek.
- ☐ Podnecovali učiteľky k sebahodnoteniu svojej pedagogickej práce.

Odporúčania na vedenie pohospitačných rozhovorov v MŠ

- ☐ hodnotiť edukačnú činnosť s oporou o vypracované kritériá kvality a prípadne s využitím portfólia učiteľky a portfólia detí,
- ☐ podnecovať učiteľky k sledovaniu vlastného rozvoja v procese získavania nových skúseností,
- ☐ viesť ich ku korekcii edukačnej činnosti a motivovať ich k hľadaniu spôsobov ako svoju činnosť zlepšiť,
- ☐ jasne konkretizovať a prediskutovať zmeny týkajúce sa spôsobu výkonu, komunikácie, správania sa,
- ☐ poskytnúť spätnú väzbu so zameraním na osobnostný rozvoj učiteliek.

Návrhy na zlepšenie tvorby plánu hospitačnej činnosti

- ☐ vypracovať analýzu predchádzajúceho obdobia – doterajšiu kvalitu a výsledky VVČ,
- ☐ uskutočniť analýzu súčasného stavu – veľkosť školy, počet pedagogických zamestnancov, kvalifikačné predpoklady, pedagogická spôsobilosť, dĺžka pedagogickej praxe...,
- ☐ uskutočniť analýzu plánovaných zámerov a cieľov MŠ – čo chceme dosiahnuť a ako dosiahnuté výsledky využiť na zefektívnenie ďalšej VVČ,
- ☐ vypracovať spôsob vykonávania hospitačnej činnosti,
- ☐ spracovať indikátory – ukazovatele kvality,
- ☐ motivovať/ inšpirovať učiteľky pre evaluačnú činnosť v triedach (k využívaniu evaluačných otázok, ktoré sú súčasťou ŠVP).

Návrhy na zlepšenie v definovaní ukazovateľov obsahovej stránky hospitácií

- ☐ zisťovať skutočný stav a úroveň VVČ a konfrontovať ho s požadovanou úrovňou,
- ☐ klásť dôraz na plnenie cieľov definovaných v UO ŠkVP, plánovanie VVČ s ohľadom na potreby a záujmy detí rešpektujúc ich individuálne vzdelávacie potreby a rozvojové možnosti,
- ☐ dbať na vytváranie priaznivej psychosociálnej atmosféry v triede, striedanie aktívnych a relaxačných aktivít, vyvážené striedanie spontánnych a riadených činností,
- ☐ dodržiavať čas na pobyt detí vonku, využiť ho na efektívne plnenie cieľov zameraných na zdravý životný štýl,

Návrhy na zlepšenie v definovaní ukazovateľov obsahovej stránky hospitácií

- ☐ uplatňovať pedagogický štýl podporujúci aktívnu účasť detí na riadení VVČ a ich samostatné rozhodovanie,
- ☐ rešpektovať osobné tempo a štýly učenia sa detí,
- ☐ podporovať samostatnosť detí, pozitívne hodnotenie detí, podporovať aktivity detí umožňujúce ich sebahodnotenie
- ☐ uplatňovať inovačné a progresívne trendy vo VVČ,
- ☐ dodržiavať odporúčané metodické postupy vychádzajúce z poznatkov vývinovej psychológie, didaktiky.

Použité zdroje

1. Kolektív autorov, 2011. Metodika predprimárneho vzdelávania. Partizánske: EXPRESPRINT s.r.o., Víťazná ulica 252, Partizánske 2011. ISBN 978-80-968777-3-7
2. Kolláriková, Z., Pupala, B., 2001. Predškolská a elementárna pedagogika. Praha: Portál 2001. ISBN 80-857 85857
3. Fontana, D. 2010. Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-725-1
4. Petlák, E. 2004. Všeobecná didaktika. Bratislava: IRIS 2004. ISBN 80-89018-64-5
5. Pupala, B., Kaščák, O., 2016. Evaluácia v materskej škole. Štátny pedagogický ústav 2016. ISBN 978-80-8118-179-5
6. Babiaková, S. 2014. Autoevalvácia v materskej škole. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave 2014. ISBN 978-80-8052-776-1
7. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. 2016. Bratislava: 2016. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky 2016-17780/27322:1-10AO
8. Súhrnné správy za ŠIC Banská Bystrica – školský rok 2017/2018; 2018/2019; 2019/2020